

Het digitale studiehuis

Het educatief centrum Crescas spant zich al jaren in voor de versterking van de Joodse identiteit. Nu heeft directeur Michel Waterman een nieuwe weg gevonden via digitale cursussen.

FRANK KROMER

Wie de professionele website van Crescas bezoekt, krijgt de indruk dat achter het Joods educatief centrum een grote organisatie schuilgaat. Dat een tiental mensen dag in, dag uit bezig is met het organiseren van cursussen, het schrijven van nieuwsbrieven en het binnenhalen van nieuwe cursisten. „Soms willen nieuwe leerlingen even langskomen om kennis te maken met ons centrum. Ik moet ze altijd uitleggen dat ze van harte welkom zijn, maar dat er niet veel te zien is. Ze reageren dan verbaasd: ‘Jullie zijn toch een groot instituut?’” vertelt directeur Michel Waterman (Amsterdam, 1951).

De waarheid is dat Crescas gevestigd is in een non-descript flatgebouw dat naast het winkelcentrum Stadshart in Amstelveen ligt. Achter een van de vele deuren die de verschillende galerijen van de flat kent, zit het epicentrum vanwaaruit Waterman de stichting draaiende houdt. Hij is naast directeur ook de enige persoon die fulltime in dienst is. Samen met parttimer en officemanager Channa Obstfeld zorgt hij ervoor dat alles tot in de puntjes wordt geregeld.

Met tientallen cursussen is Crescas het enige onafhankelijke leercentrum dat de Joodse identiteit binnen de eigen gemeenschap in Nederland probeert te versterken.

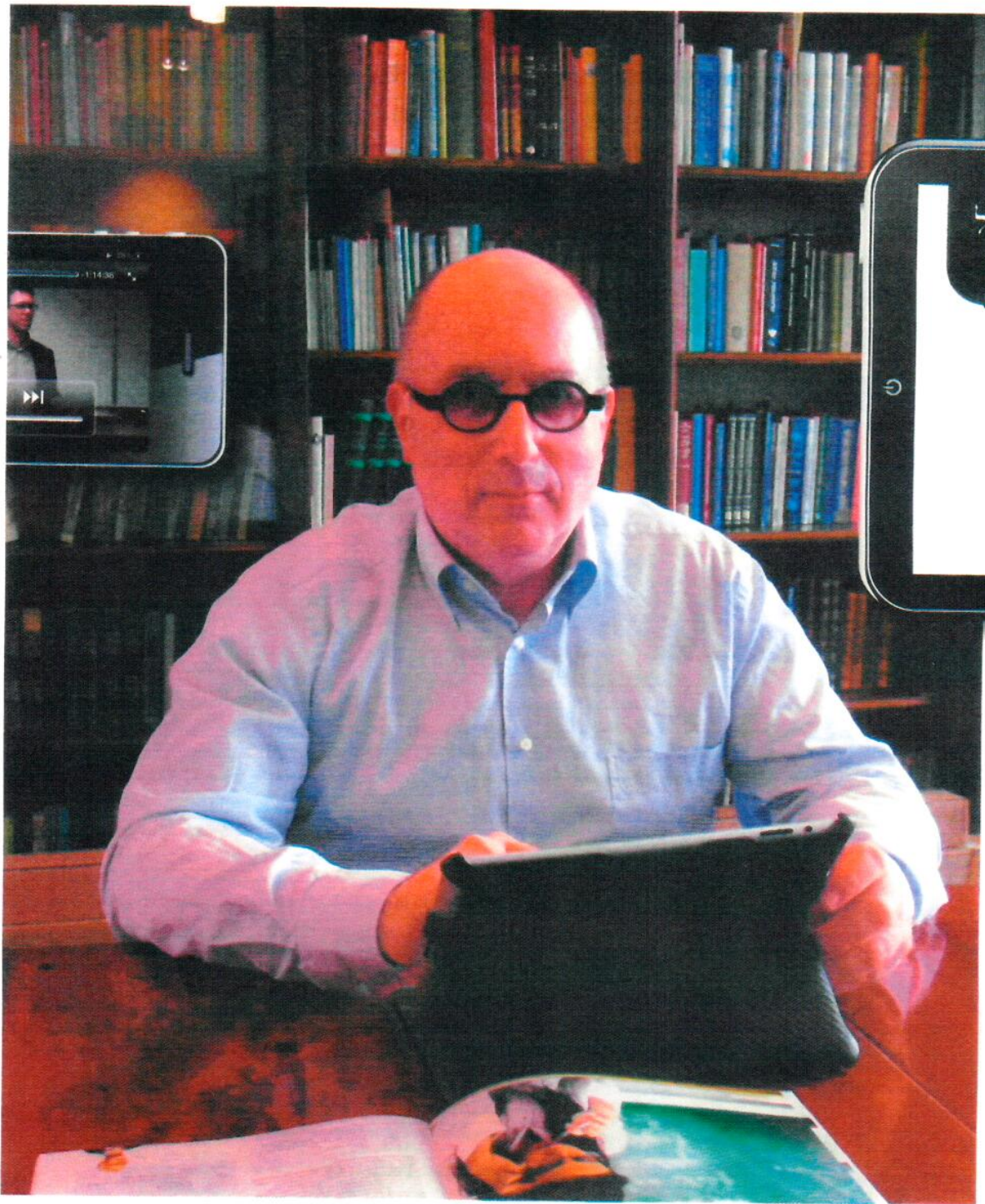
Het cursusaanbod is breed: van de Kosjere Hamvraag met Jigal Krant tot een lezing van Leo Frijda over Czernowitz en haar Joodse schrijvers, van cursussen Ivriet tot lessen over de geschiedenis van de Joodse filosofie. Maar Waterman wil meer en daarom lanceert hij dit najaar twee onlinecursussen om, zoals hij het zegt ‘de boot niet te missen’.

Oprichting

Het zaadje voor Crescas werd geplant in 1998, tijdens een uitzending van het politieke programma *Buitenhof*. „Na de uitzending over de Liro archieven – de archieven van de roofofbank Lippmann-Rosenthal waarin gestolen bezittingen van gedeporteerde Joden werden geregistreerd – spraken Gerrit Zalm, destijds minister van Financiën en schrijfster Andreas Burnier tijdens een lunch over het idee om een Joods educatief centrum op te zetten. Zalm vertelde dat hij geld beschikbaar wilde stellen voor zo’n nieuw op te richten stichting. Samen met Joop Al heeft Burnier niet veel later actie ondernomen en in 1999 was stichting Crescas een feit.” Waterman komt pas in 2003 in dienst bij Crescas, een jaar nadat hij zijn eigen reisbureau heeft verkocht. „Ik was pas begin vijftig en ik had de behoefte om mij in te zetten voor Joods Nederland, het liefst op managementniveau. Toen Crescas voorbijkwam met het directeurschap, wist ik het meteen,” vertelt Waterman.

„Het waren moeilijke eerste jaren. Beide oprichters waren overleden,” vertelt Waterman. „Crescas is opgericht met het idee dat we kennis over de Joodse cultuur en het jodendom moeten verspreiden. De oorlog heeft zo’n gat geslagen in de Joodse identiteit en kennisoverdracht.” In tegenstelling tot een leehuis zoals bijvoorbeeld Pardes, richt Crescas zich uitsluitend op een Joods publiek. „Wij laten Joden kennismaken met hun eigen cultuur en religie. Wij zijn het enige instituut in deze vorm, dat wil zeggen, wij zijn Joods-neutraal en horen niet bij een kerkgenootschap. Bijvoorbeeld bij de NIHS kun je op religieus vlak van alles leren, bijvoorbeeld via de rabbijnen op het seminarium. Maar wij hebben het breedste en best toegankelijke aanbod voor iedereen.” Het woord ‘iedereen’ geldt bij Crescas voor iedereen van Joodse afkomst. „Wij proberen juist de Joden te bereiken die niet aangesloten zijn bij een gemeente. Want laten we eerlijk zijn, maar een kleine minderheid van de 52.000 Joden in Nederland is aangesloten. Ik kan je een voorbeeld noemen van een man die er na het overlijden van zijn moeder achter kwam dat hij Joods was. Zijn moeder wilde er nooit over praten. We kunnen hem in een veilige en laagdrempelige omgeving iets over het jodendom bijbrengen.”

Een van de problemen waar een stichting als Crescas tegenaan loopt is ‘de geografische

Het woord
'iedereen'
geldt bij
Crescas voor
iedereen
van Joodse
afkomst

spreiding van de Joodse Nederland' zoals Waterman het noemt. „Als je activiteiten gaat organiseren voor Joden buiten Amsterdam, in bijvoorbeeld Groningen of Drenthe, dan loop je al gauw tegen problemen op. De spoeling is dun, waardoor het moeilijk is om cursussen aan te bieden in het rest van het land. Een cursus voor zeven man in Arnhem realiseren is erg kostbaar. Je moet een ruimte huren, een docent huren en erheen sturen, noem maar op. Dat is bijna niet rendabel.”

Digitale toekomst

Een kleine twee jaar geleden heeft Crescas de eerste echte digitale stappen gezet met de online Joodse bibliotheek. „Wij willen het werk van Joodse schrijvers wiens werk in de vergetelheid dreigt te raken beschikbaar maken voor een nieuw publiek. Ons doel is om het totale oeuvre van Nederlands-Joodse schrijvers op het inter-

net te zetten, waar iedereen ze gratis kan downloaden. Zo hebben we de werken van Sal Santen en Meyer Sluysen al geheel beschikbaar gesteld.” En de cijfers liegen er niet om: in een jaar tijd hebben ruim 8500 mensen een boek gedownload. „Ik stond met mijn oren te klapperen,” vertelt Waterman vol enthousiasme. Uit alles blijkt dat hij al zijn tijd en energie in Crescas stopt. Dat hij zelf 's ochtends de stoelen rechtzet voor een cursus. Voor de toekomst van cursussen is het internet cruciaal, benadrukt Waterman. Wil Crescas aantrekkelijker worden voor een grotere groep Joden, jong en oud, dan moet het studiecentrum op het internet verder de boer op. „Mijn zoon van twintig is actief bij Haboniem. Toen ik tegen hem zei dat het mij best weleens leuk leek om samen iets te organiseren, keek hij mij aan alsof ik uit het stenen tijdperk kwam. 'Je denkt toch niet dat jongeren naar een zaaltje gaan om naar een verhaaltje te luisteren. Denk je

In een jaar
tijd hebben
ruim 8500
mensen
een boek
gedownload

Een cursus voor zeven man in Arnhem realiseren is erg kostbaar

dat we geen computer hebben?” zei hij. En hij heeft gelijk,” vertelt Waterman.

Vanaf september zijn de eerste twee cursussen *Alef Beet* en *3500 jaar Joodse geschiedenis* online te volgen. De eerstgenoemde cursus draait om het leren van de Hebreeuwse letters. Het is een opstapje naar de echte cursus modern Hebreeuws, want zonder kennis van de letters kan je geen semitische taal leren. Waterman heeft met een extern grafisch team nagedacht over de vormgeving. In verschillende filmpjes worden alle letters uitgelegd, uitgesproken en uitgeschreven, zodat het complete verhaal achter de letter duidelijk wordt. „Op papier kunnen de cursisten de letters naschrijven,” vertelt Waterman die inmiddels achter zijn computer is gaan zitten om een demonstratie te geven. „Zo kan je op je eigen tempo leren. Stel dat mevrouw Cohen een keer niet kan slapen, dan kan ze nu om drie uur 's nachts een Crescas-cursus gaan doen. Bovendien lossen we een deel van het geografische probleem op.”

Vriendenclub

De keuze om als eerste *Alef Beet* online te zetten is een logische, aldus Waterman: „Elk jaar is er een grote instroom van nieuwe mensen die vanaf de basis Ivriet willen leren. Ik kan het niet hardmaken, maar ik denk dat het er vooral mee te maken heeft dat het leren van de taal een makkelijke manier is om iets over het jodendom te weten te komen. Het is een onbedreigde vorm om iets te leren. Bij een boekenclub moet je bijvoorbeeld altijd je mening geven.” Naast de onlinecursussen is Crescas ook druk bezig met het ontwikkelen van een web applicatie voor de mobiele telefoon en tablet. Met een druk op de knop kan de geïnteres-

seerde elk moment van de dag, waar ook ter wereld, de laatste nieuwsbrief zien, het cursusaanbod bekijken en boeken uit de Joodse bibliotheek lezen. De grote ‘maar’ in deze vernieuwing is de financiering. „Voor het verder uitbouwen van het digitale pakket moeten we fondsen gaan werven, want het kost gewoon veel geld. Een jaar geleden hebben we een vriendenclub opgericht, zodat we extra geld kunnen ophalen en de cursisten het gevoel hebben dat ze lid zijn van een vereniging.” „Een paar weken geleden hebben we met zijn tweeën 2500 aanmeldingskaarten voor onze vriendenclub verstuurd,” vertelt Waterman. „Een week later was de vangst mager. Op het moment dat ik dat zei, ging de telefoon. Een meneer wilde zich inschrijven voor een lezing van Leo Frijda. Hij deed niet zoveel aan jodendom, maar hij haalde zoveel uit onze nieuwsbrief – die wij op donderdag versturen – dat het een beetje bij zijn sjabbat hoorde. En dus wilde hij ons vijf jaar lang financieel steunen. Dat is zo'n mooi gebaar.”

Het komende cursusjaar heeft Crescas een nog rijker aanbod. Geïnteresseerden kunnen onder leiding van de expert Mladen Popovic een duik nemen in het mysterie van de Dode Zee-rollen tijdens een exclusieve rondleiding in het Drents Museum. Het educatief centrum wil ook een rol spelen in hedendaagse discussies binnen Joods Nederland. „Wij hebben drie cursussen onder de noemer ‘herinneren en herdenken’. Die vinden vlak voor 4 mei 2013 plaats. We kijken terug op de geschiedenis van het herdenken en maken een wandeling langs de verschillende herdenkingsmonumenten. Zo proberen wij op onze manier wat nuance aan te brengen in de discussie. Ook dat beschouwen we als een taak van Crescas.” ■